

УКД 658.3

Я.В. НУСІНОВА,

Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Ю. Бугая, м. Київ

Л.А. БУРКОВА,

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Робота присвячується визначенню рівня фінансового стану за умови, що підприємство не отримало прибуток або збиток в оцінюваному періоді. Удосконалено методіку комплексної оцінки фінансово-економічного результату діяльності підприємства. Запропонований інтегральний показник, що обчислюється в результаті зважування комбінації фінансових індикаторів і комплексно характеризує фінансовий стан підприємства. Перевагою використання запропонованого інтегрального показника є те, що він враховує як результат діяльності підприємства, так і зміну його фінансового стану.

Ключові слова: коригування балансу, прибуток, зміна фінансового стану, дефіцит активів, коефіцієнт стабільності активів, ступінь фінансової кризи підприємства.

При формуванні рішень щодо оцінки діяльності підприємства найчастіше використовуються диференційована та інтегральна оцінки. Ряд економістів пропонують здійснювати диференційовану оцінку за показниками та їх групами. Але при цьому кожен із отриманих показників порівнюється з відповідним нормативом і за результатами аналізу кожного показника робиться загальний висновок, на підставі якого у подальшому приймається рішення. Інтегральна оцінка дає змогу поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомністю та іншими характеристиками чинників. Це спрощує процедуру оцінки конкретної інвестиційної пропозиції, а інколи є єдиною можливим варіантом її проведення і надання об'єктивних остаточних висновків.

Об'єкти та методи дослідження

Існує велика кількість загальновідомих та авторських методик [2, 3], в яких визначається комплексний фінансово-економічний результат діяльності підприємства за період, як зважена сума показників, що характеризують, відповідно, рівень фінансового стану і чистий прибуток підприємства.

Однак це, на наш погляд, не зовсім коректно, так як наявність прибутку на підприємстві обумовлює додатковий грошовий потік, котрий впливає на зміну фінансового стану.

Постановка завдання

Ми поставили перед собою і вирішили задачу визначити рівень фінансового стану за умови, що підприємство не отримало прибуток або збиток в оцінюваному періоді.

Результати та їх обговорення

З метою визначення інтегрального показника ефективності діяльності підприємства за запропонованою методикою [1] здійснюється коригування балансів підприємства на розмір прибутку або збитку, отриманого протягом оцінюваного періоду. Після проведеного відповідного коригування балансів можливим стає визначення рівня фінансового стану підприємства без впливу на нього прибутку або збитку.

Оцінку ефективності діяльності підприємства шляхом розрахунку та інтерпретації інтегрального показника пропонується здійснювати за формулою (1):

$$I_{\text{еф}} = \Delta\text{ФС} \times k_1 + \Pi_0 \times k_2, \quad (1)$$

де $I_{\text{еф}}$ – інтегральний показник ефективності діяльності підприємства,
 $\Delta\text{ФС}$ – зміна фінансового стану підприємства за оцінюваний період,
 Π_0 – прибуток (збиток), утворений протягом оцінюваного періоду,
 k_1, k_2 – коефіцієнти вагомості.

Зміну фінансового стану підприємства за період пропонується визначати за формулою (2):

$$\Delta\text{ФС} = \text{Деф}A_{\text{н.к.}} - \text{Деф}A_{\text{н.п.}}, \quad (2)$$

де $\text{Деф}A_{\text{н.к.}}$ та $\text{Деф}A_{\text{н.п.}}$ – розрахований розмір дефіциту активів підприємства, відповідно, на кінець та початок оцінюваного періоду.

При цьому зміна фінансового стану підприємства визначається з урахуванням наступного:

1. Виходячи з методу «найгіршого варіанту» під час оцінки короткострокового фінансового стану підприємства визначається дефіцит (надлишок) оборотних активів.

2. Виходячи з методу «найгіршого варіанту» під час оцінки довгострокового фінансового стану підприємства визначається дефіцит (надлишок) необоротних активів. При цьому враховується, що якщо під час оцінки короткострокового фінансового стану за найгіршим з розрахованих значень встановлений факт надлишку оборотних активів, то він може бути використаний на покриття дефіциту необоротних активів.

3. Визначається загальна сума дефіциту. При цьому за найгіршим з розрахованих значень приймається до розрахунків тільки їх дефіцит, або значення, що відповідає встановленому нормативу показника.

На підприємстві можливі наступні випадки:

$$1. \begin{cases} \Delta\text{ОА} \geq 0 & - \text{надлишок} \\ \Delta\text{НА} \geq 0 & - \text{надлишок.} \end{cases}$$

Дана ситуація свідчить про те, що для покриття поточних і довгострокових зобов'язань підприємство має необхідний розмір (або більше, ніж необхідно), відповідно, оборотних і необоротних активів. Отже, за балансними показниками має місце стійкий коротко- та довгостроковий фінансовий стан.

$$2. \begin{cases} \Delta\text{ОА} \geq 0 & - \text{надлишок} \\ \Delta\text{НА} < 0 & - \text{дефіцит.} \end{cases}$$

Дана ситуація свідчить про те, що підприємство має стійкий короткостроковий фінансовий стан при нестійкому довгостроковому. В даному випадку надлишок оборотних активів може бути використаний на покриття дефіциту необоротних активів з метою покращення довгострокового

фінансового стану.

$$3. \begin{cases} \Delta OA < 0 & - \text{дефіцит} \\ \Delta HA \geq 0 & - \text{надлишок.} \end{cases}$$

В даному випадку на підприємстві спостерігається нестійкий короткостроковий фінансовий стан при стійкому довгостроковому. Але покращувати короткостроковий фінансовий стан за рахунок довгострокового не доцільно, оскільки оборотні та необоротні активи мають різні ступені ліквідності, отже не можуть важко реалізовані активи погашати термінові зобов'язання підприємства. Даний випадок свідчить про загрозу втрати бізнесу через визнання підприємства банкрутом.

$$4. \begin{cases} \Delta OA < 0 & - \text{дефіцит} \\ \Delta HA < 0 & - \text{дефіцит} \end{cases}$$

У даному випадку спостерігається поточна та довгострокова неплатоспроможність. Тобто, підприємству не вистачає активів для покриття власних зобов'язань. Це свідчить про кризовий коротко- та довгостроковий фінансовий стан.

На основі аналізу величини дефіциту оборотних та необоротних активів якісно оцінюється ступінь кризи. Отже, існує необхідність використання відносного показника для порівнянної інтегральної оцінки фінансового стану підприємства, який дозволяє зіставити розрахункову величину дефіциту фінансових ресурсів, необхідних підприємству для досягнення нормативних значень показників, що використовуються при діагностиці, та загальну вартість активів підприємства.

Для встановлення кризового стану підприємства пропонується розраховувати коефіцієнт стабільності активів (K_{ca}), який враховує дефіцит фінансових ресурсів, що ґрунтується на визначені дефіциту активів, приведених до найбільш ліквідної форми за формулою (3):

$$K_{ca} = \frac{\text{Активи}}{\text{Активи} + |\text{Дефіцит активів}|} \quad (3)$$

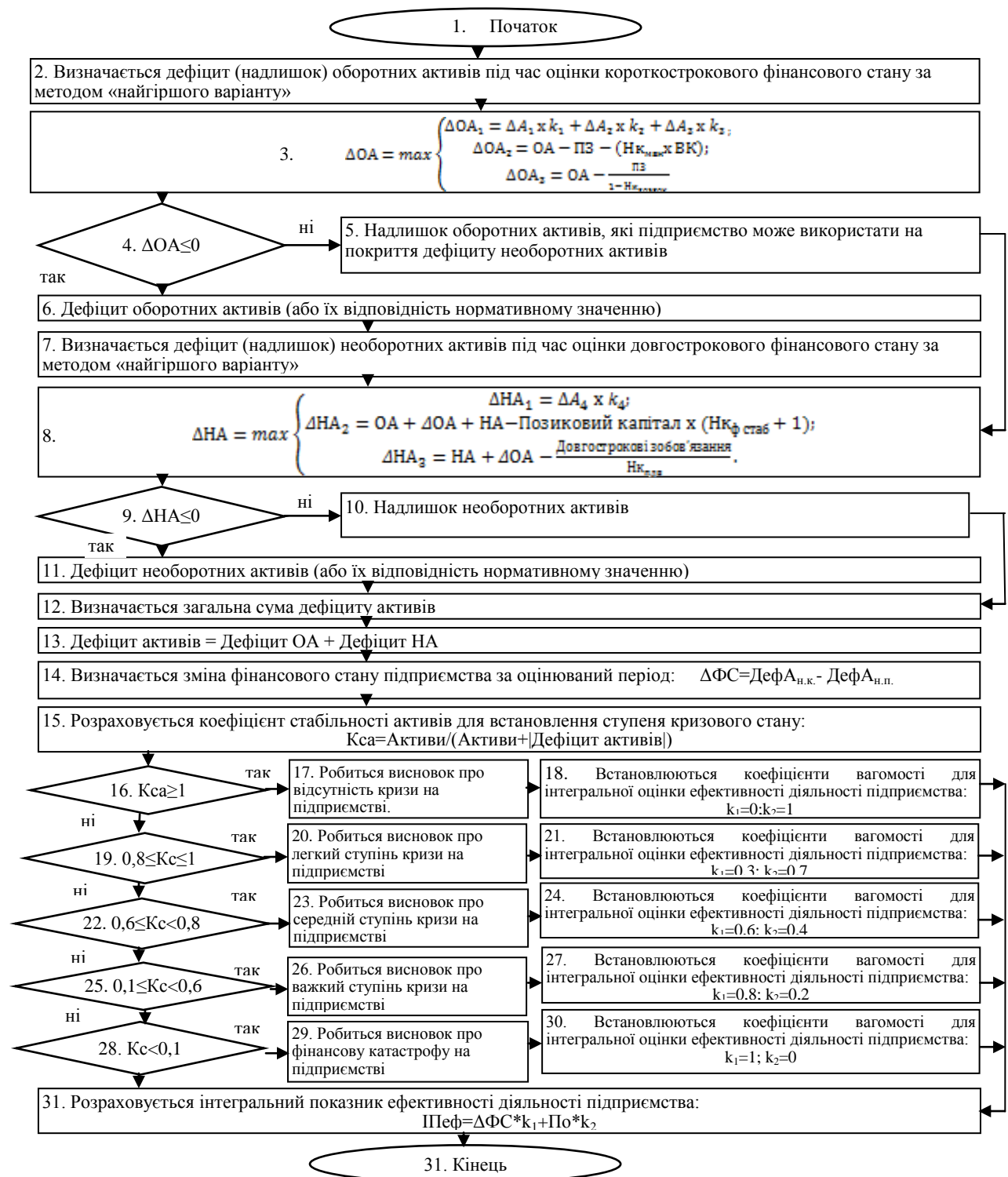
Залежно від одержаних значень коефіцієнту стабільності за шкалою, запропованою у роботі [4], встановлюється ступінь кризи. Для інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства експертним шляхом встановлені коефіцієнти вагомості (таблиця).

Шкала визначення ступеню фінансової кризи підприємства та коефіцієнтів вагомості для розрахунку інтегрального показника ефективності діяльності підприємства

Межі значень показників	Ступінь кризи [4]	Коефіцієнт вагомості k_1	Коефіцієнт вагомості k_2
$K_c \geq 1$	відсутність кризи	0	1
$0,8 \leq K_c < 1$	легкий ступінь кризи	0,3	0,7
$0,6 \leq K_c < 0,8$	середній ступінь кризи	0,6	0,4
$0,1 \leq K_c < 0,6$	важкий ступінь кризи	0,8	0,2
$K_c < 0,1$	фінансова катастрофа	1	0

Дана шкала є рекомендаційною для гірничодобувних підприємств і може переглядатися та змінюватись

експертами. Блок-схема алгоритму проведення інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємств наведена на рисунку

Блок-схема алгоритму проведення інтегральної оцінки
ефективності діяльності підприємств

Умовні позначення:

ОА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання; ВК – власний капітал; НА – необоротні активи підприємства, грн.; $N_{к_{маневр}}$ – норматив коефіцієнту маневреності власних коштів; де $N_{к_{завок}}$ – норматив коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами; $N_{к_{фстаб}}$ – нормативне значення коефіцієнту фінансової стабільності; $N_{к_{пдв}}$ – нормативне значення коефіцієнту покриття довгострокових вкладень; ΔOA – дефіцит (надлишок) оборотних активів; ΔHA – дефіцит (надлишок) необоротних активів підприємства.

Висновки

Наявність прибутку на підприємстві обумовлює додатковий грошовий потік, котрий впливає на зміну фінансового стану, в той час, як для кожного суб'єкта господарювання зростає необхідність адекватної оцінки фінансового стану.

Запропонований інтегральний показник обчислюється в результаті зважування комбінації фінансових індикаторів і комплексно характеризує фінансовий стан підприємства. Фінансовими індикаторами при цьому є прибуток підприємства, отриманий протягом оцінюваного періоду, і показники фінансового стану, що розраховуються на основі фінансової звітності під час визначення розміру дефіциту (надлишку) ліквідних активів.

Перевагою використання запропонованого інтегрального показника є те, що він враховує як результат діяльності підприємства, так і зміну його фінансового стану.

Список використаної літератури

1. Нусинов В. Я. Прогнозирование и оценка экономических результатов производства в условиях инвестирования и принятия стабилизационных мер в промышленности. / В. Я. Нусинов. – Днепропетровск: Наука и образование. – 1998. – 223 с.
2. Нусінова О.В. Теоретичні основи економічної оцінки діяльності підприємства / О.В.Нусінова. – Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2002. – Вип. 151. – С. 166–191.
3. Нусінов В.Я., Буркова Л.А. Визначення рівня фінансового стану за умови, що підприємство не отримало прибуток або збиток в оцінюваному періоді. / В.Я. Нусінов, Л.А. Буркова. - Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. 2011. – № 1.– С. 267–270.
4. Нусінова Я. В. Система показників оцінки фінансової стабільності підприємств, побудованих на основі власного капіталу. / Я.В. Нусінова. - Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2006. – Вип. 220. – Т. 3. – С. 638–643.

Стаття надійшла до редакції 08.01.2013

Методические основы интегральной оценки эффективности деятельности предприятия

Нусинова Я.В.

Международный научно-технический университет имени академика Ю. Бугая, г. Киев

Буркова Л.А.

ГВУЗ «Криворожский национальный университет»

Работа посвящена определению уровня финансового состояния предприятия с условием, что предприятие не получило прибыль или убыток в оцениваемом периоде. Усовершенствована методика комплексной оценки финансово-экономического результата деятельности предприятия. Предложен интегральный показатель, который рассчитывается в результате взвешивания комбинации финансовых индикаторов и комплексно характеризует финансовое состояние предприятия.

Преимуществом использования предложенного интегрального показателя является то, что он учитывает как результат деятельности предприятия, так и изменение его финансового состояния.

Ключевые слова: корректировка баланса, прибыль, изменение финансового состояния, дефицит активов, коэффициент стабильности активов, степень финансового кризиса предприятия.

Methodical bases of integral estimation of efficiency of activity of enterprise

Y. Nusynova

International scientific and technical university of the name of academician Yu. Bugaya, Kiev

L. Burkova

Hate Higher Educational Institutional «Kryvyi Rih National University»

Work is devoted determination of level of the financial state of enterprise on condition that an enterprise did not get an income or loss in the estimated period. The method of complex estimation of economic result of activity of enterprise is improved. An integral index which settles an account as a result of weighing of combination of financial indicators and complex characterizes the financial state of enterprise is offered. Advantage of the use of the offered integral index is that he takes into account enterprises as a result of activity, so change of his financial state.

Keywords: adjustment of balance, income, change of the financial state, deficit of assets, coefficient of stability of assets, degree of financial crisis of enterprise.